

RÉGI SÖRGYÁR

Márton Áron (volt Rákóczi) utca 50. szám

Az épületcsoportból álló ipari létesítmény eredetileg sörgyárként funkcionált, később bor- és szeszlerakat. 1944 után villanytelep, kazánház. Jelenleg a villamossági vállalat székhelye, a vámirodának és raktárainak helye.

Története: A régi sörgyár Csíkszereda első jelentősebb ipari létesítménye, amelyet a Romfeld család épített az 1800-as évek utolsó évtizedeiben. A németországi Szudéta-vidékről származó család az 1860-as években telepszik le Csíkszeredában.

Az 1870-es években a Mikó-vár külső sáncának északi felén van sörházuk, feltehetőleg azon a helyen, ahol az 1735-ös térkép is már sörfőzdét jelöl. A sörházhoz tartozó telken tekepálya is volt, ahol „...az öreg Romfeld mámi osztogatta a pohár sörhöz a nyüzsgő kváglit”. (Dr. Nagy András)

Gál József ügyvéd az 1960-as évek végén a következőképpen emlékszik vissza feljegyzéseiben az 1890-es évekre: „Nagyipara a városnak nem volt. Egyedül a sörgyárnak volt 20-nál több munkása. A sörgyárat Romfeld János alapította, Romfeld első sörfőzdéje a kórház alatti telken volt (a mostani Nicolae Bălcescu 3. szám alatt), melyet ezelőtt kb. 40 évvel dr. Karda István (ügyvéd) épített be, s amelyen akkor még megvolt a földbe vajt sörpince (a kőfala most is látszik az udvaron). Romfeld Jánosnak két fia volt: János és Félix. János Gyergyószentmiklóson telepedett le, ott épített sörgyárat, Félix pedig megvásárolta azt a telket, melyen az utóbbi két évtizedben a villanytelep volt. Ő építette az emeletes házat. A telek hátsó részén épült a sörfőzde. Ott voltak a tárolópincék és a csíráztató torony is”.

T. Nagy Imre egy 1890-ben írt jelentésében a következőket írja: „van 2 sörgyár is a vármegyében, (...) mindkettő virágzó üzem, melyek kivételképpen nemcsak a helyi fogyasztást látják el, hanem a vármegyéből némi kivitelük is van”.

1905-ben, Romfeld Félix halála után, özvegye bérbe adja a gyárat. A bérlő a csíkszeredai származású Gál Ferenc, aki 1910-ben meg is vásárolja: „egy év alatt az újjáépített, modern gépekkel azt újraszereli és üzemben tartja 1918 év végéig” – olvasható Az 50 éves Ipartestület 1884–1934. című könyvben.

Gál József erre így emlékszik: „A sörgyárat Romfeld Félix halála után Gál Ferenc vette meg. (...) Két évtizeden át vezette (...) és az 1920-as években eladta a brassói Czell cégnek. (...) A most is álló kazánházat (a volt csíráztató torony) és a nagy épületet Gál Ferenc építtette”.

A Czell cég csíkszeredai megbízottja Lux József volt, ő intézte a gyár ügyeit. Néhai Bács Károly volt sörgyári alkalmazott elbeszélése szerint a gyárat Lux József vezetése alatt is bővítik és alakítják. Így a pincék egy része széküléssel nyeregteret kap, és istállók épülnek. A gyár fejlődése már a világháború előtt a tőke hiánya miatt megtorpan. „...a Czell cég vagy 15 évig sört főzött, azután a gyártást megszüntette, bor- és sörlerakatot létesített ott. (...) A demokratikus átalakulás után, minthogy a Hargita utcai régi villanytelep a háború alatt leégett, a sörgyári kazánházba szerelték fel az új villanytelep gépeit” (Gál József). Következésképpen a „demokratikus átalakulás” után a gyár teljesen elveszti eredeti funkcióját, és ami ennél is rosszabb, a szocialista évek során építészeti és esztétikai igény nélkül építik körbe és alakítják át épületeit, legfőképpen a sörfőző kazán házat.

1992-ben az egykori jeges pincék épülete és a csíráztató torony a Phoenix Company tulajdonába kerül, amely műemlékvédelmi szempontokat figyelembe véve, szakszerűen felmérési és restauráltatja e két épületet. Sajnos, a teljes rehabilitálást és az eredeti funkció visszaállítását célzó terve nem valósulhatott meg.

Leírása: A felmérések során kiderült, hogy az eredeti sörgyár három fő épülete maradt meg:

1) a gabonacsíráztató torony;

2) a jégtároló- és erjesztőpincék az emeleten irodákkal és a padláson gabonaszárítóval;

3) a sörfőző kazán épülete.

Ezen három épületből a harmadik gyakorlatilag teljesen átépült, csak a sörfőző kazán kéménye maradt épen belőle, ennek alapján rekonstruálható az egykori épület magassága. A jégtároló- és erjesztőpincék viszonylag jó állapotban maradtak fenn, csupán annak a helyiségnek a dongaboltozata omlott be, amely nem kapott a háború előtt székületes nyeregetetőt. Ez a beomlás adott viszont lehetőséget a fal és boltozatok szerkezetének feltárására. A falak szerkezete egy belső 30 cm-es tartófal, amelyre a dongaboltozatok épülnek és egy 60 cm-es külső fal, amelyek közrezárnak egy 15 cm-es levegőréteget, nyilván a sörgyártás technológiája által megkövetelt állandó hőmérséklet biztosítása céljából.

Az egyik erjesztőpince fölé húzott emeleten voltak az irodahelyiségek, és ennek megemelt padlástere a gabona tárolására, szárítására szolgált. A legépebben fennmaradt eredeti épülettest a gabonacsíráztató torony. Ez a szolid építmény alaprajzilag két részből áll: egy lépcsőházból, ahol falépcsőn a zsákolt gabonát a hátukon hordták fel a munkások és egy háromszintes toronyrészből. A megfelelő szellőztetés biztosítására ez utolsó szint felett egy nagy méretű, nyolcszögű szellőztető téglakémény épült, amelybe a két alsó szint is bekapcsolódik az oldalfalakba beépített légcsatornán keresztül.

Mindkét épületnél megfigyelhető a magas fokú szakmai tudással megtervezett felépítés mellett az igényes kivitelezés is. Ennek köszönhető, hogy a sokáig gazdátlan vagy éppen rossz gazdájú épületek fennmaradtak.

Az épületegyüttes műemléki értékét meghatározó tényezők:

1. Történeti szempontból, és főleg ipartörténeti szempontból tanúja egy korábbi korszerű nyugati ipari technológia megjelenésének az akkori Csík vármegyében, a korra jellemző iparépítészeti megoldásokkal együtt, amely a nyugati ipari forradalom itteni megjelenésének egyik határköve.

2. Esztétikai szempontból az épület plasztikai kiképzése romantikus–historizáló jegyeket hordoz, amelyek jellemzők a kor Európájának ipari és gazdasági jellegű épületeire. Figyelemre méltók az aparens téglamentikák, oromzatkeretek, ablakívek, sokszögű kémények és kéménygallérok.

(Albert Homonnai Márton – Szikszai László)

Források:

Gál Bence (Csíkszereda) közlése

Néhai Bács Károly (Csíkszereda) közlése

Romfeld János (Gyergyószentmiklós) közlése

Az 50 éves Ipartestület 1884–1934. Csíkszereda, 1934.

Kozma Ferenc: A Székelyföld közigazdasági és közmívelődési állapota. Budapest, 1879.

Dr. Nagy András: Városkép és ami hozzá tartozik. Csíkszereda, 1997.

Szabó Katalin: Visszajátszás. Csíkszereda, 2000.

T. Nagy Imre: Csíkvármegye közigazdasági állapotai és a székely kivándorlás. Sepsiszentgyörgy, 1891.

T. Nagy Imre: Emlékezés régi csíkiakról. Csíkszereda, 1996.

Vitos Mózes: Csíkmegyei füzetek. Csíkszereda, 1894.